

ŞAİRNAMELERDE ŞEREF TAŞLIOVA*

Dr. Doğan KAYA

Şairname; âşıklar tarafından genellikle 11 hece ile yazılan / söylenen, çağdaşı yahut kendilerinden önce yaşamış olan şairlerin mahlaslarına ve onları niteleyen birtakım vasıflarına yer verilen şiirlerin adıdır.

Âşıklara *Methiye*, *Âşıklar*, *Âşıklar Destanı*, *Âşıklar Serencâmı*, *Âşıkname*, *Ozanlar*, *Ozanlar Şiiri*, *Tekerleme*, *Şairler Destanı*, *Şairname* gibi adlarla anılan şairnameler, divan şairlerinden bahseden *Şuarâ Tezkireleri* kadar olmasa da şairlerimizin memleketi, adı, tarikatı, fiziki ve ruhi yapısı gibi vasıflarını yansıtmaları bakımından asıl önemlisi de bir şairin başka şair tarafından değerlendirilmesi bakımından önem kazanırlar. Sözü edilen şaire ait ipuçları bir araya getirildiğinde, o şair hakkında yeni bilgiler elde etmek mümkün olur. Ayrıca, hangi şairlerin kendisinden sonraki şairlerce tanındığını ve şöhret bulduğunu, hangi sıfatlara sahip olduğunu yine bu eserlerde görmemiz mümkündür. Şairnamelerde, sözü edilen belli bir şaire ait ipuçları bir araya getirildiğinde, o şair hakkında yani bilgiler elde etmek mümkündür. Söz gelişi, kıymetli halk bilimci M. Sabri Koz, *Yazıcı* hakkında bilgi toplarken, şairnamelerden faydalanmıştır. Bu yüzdendir ki şairnameler, şairler hakkında yapılacak araştırmalarda önemli bir kaynak niteliğindedir. Fakat bir şair hakkında verilen hükümde şairname sahibinin şahsi kanaatinin bulunacağından, bilgiyi ihtiyatla karşılamak gerekir.

Edebiyatımızda ilk şair name örneği klasik şairlerimizden *İşretî* (XVI. yüzyıl)'ye aittir.

Âşık Edebiyatında ise, ilk şairname örneğini Âşık Ömer ortaya koymuştur ve bu şairname 59 dördlüktür. Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatı Araştırmaları I*, adlı eserinde Gubarî'nin, Hızrî'nin, Noksanî ve Sun'î'nin dört şairnamesini daha yayımlayarak bu alanda yapılan çalışmalara önderlik etmiştir. İlk şairnamelerde Halk ve Divan şairleri birlikte zikredilmiştir.

Şairnamelerde salt âşıklara / halk şairlerine değil, aynı zamanda (Fuzulî, Nef'î, Necatî) gibi *divan şairlerine*; (Hurşit ile Mahmihi, Elif ile Mahmut, Leylâ ile Mecnun, Ferhat ile Şirin) gibi *halk hikâyeleri kahramanlarına*; (Hz. Yusuf, Hz Süleyman) gibi *peygamberlere*, (Hallac-ı Mansur, İbrahim Edhem, Hacı Bektaş Veli) gibi *sofilere*, (Seyyid Nesimî, Şah Hatayî, Şemseddin Sivasî) gibi *dinî tasavvufî şairlere* ve (Kemalettin Kamu, Abdülhak Hamit, Feyzi Halıcı, Mehmet Yardımcı) gibi *şairlere* ve (Hafız, Nevaî, Camî, Sa'dî, Firdevsi) gibi *İran şairlerine* de yer verildiği olmuştur.

* Bu çalışma önce bildiri olarak sunulmuş (*Yaşayan Kültür Hazinesi Âşık Şeref Taşlıova*, Ardahan, 5-6 Haziran 2010) daha sonra Erciyes Dergisinde yayımlanmıştır. (*Erciyes*, 208Aralık 2011, s. 26-28)

Elimizdeki şairnamelerin dörtlük sayısı 3-85 arasında değişmektedir. En hacimli şairnameler olarak dörtlük sayısı 85 olan Feymanî'nin, 60 dörtlük olan Gubarî'nin ve 58 olan Âşık Ömer'in şairnameleri görülür. Bunları dörtlük sayısına göre şu âşıkların şairnameleri izlemektedir: Hızrî (51), Noksanî (35), Bosnavî (34), Şem'î (32), Şeref Taşlıova (26)¹, Sun'î (21).

Diğer taraftan bazı âşıkların, birden fazla şairname yazdığı olmuştur. Gürünlü Gülhanî, Hasan Güldiken (Coşarî) ve Eskişehirli Nurşah'ın 4, Akın, Cemal Hoca, Devranî, Pervanî, Reyhanî, Ruhsatî, Sefil Selimî ve Sümmanioğlu gibi âşıkların da 2'şer şairnamesi vardır.

Şairnameler, koşma tipinde söylenen / yazılan şiirlerdir. Gerçi 8 heceli veya divani tarzda ortaya konulmuş örnekler de bulunmakla beraber, bu, genel durumu değiştirmez. Yazılış sebebi ne olursa olsun, muhteva yönüyle şairleri konu edinen şiirlerdir. Bu bakımdan gerek hacim ve gerekse muhteva yönünden değerlendirildiğinde, şairnameleri *destan* türü içinde mütalaa edebiliriz.

Âşık edebiyatındaki kadar olmasa da şairlerin konu edildiği şiirlere klasik Türk şiirinde de rastlanılır. Ne var ki bunların klasik şiirde başlı başına ele alındığı nadirdir. Divan şiirinde şairlerden söz edilmesi genellikle müstakil olarak değil, herhangi bir bölümde yer vermek suretiyle olur.

Şairnameler farklı gayelerle ve usullerle söylenmiş eserlerdir. Bu bakımdan onları bir tasnife tâbi tutmak gerekir. Aşağıdaki tasnif, eldeki şairnamelere göre yazılmış bir tasniftir. Ancak şairnamelerle ilgili bu tasnifin ileride eser sayısı çoğaldıkça ve bunların gösterdiği özelliklere göre değişebileceğini de unutmamak gerekir.

1. Elifname düzeninde şairnameler
 - a. Arap alfabesindeki harf sırasına göre şairnameler
 - b. Latin alfabesindeki harf sırasına göre şairnameler
2. Bektaşî inancı ile yazılmış şairnameler
3. Âşıkların yakından tanıdığı şairlerden bahseden şairnameler
 - a. Şairlerin tanıtıldığı ve özelliklerinin konu edildiği şairnameler
 - b. Kıyasa dayalı şairnameler
 - c. Âşıkların dertlerinin konu edildiği şairnameler
4. Yöre âşıklarını konu alan şairnameler
5. Âşık kolunu konu alan şairnameler
6. XX. Yüzyıl âşıklarını konu alan şairnameler
7. Âşıklık geleneğini konu edinen şairnameler
8. Âşık karşılaşması olarak şairnameler

Şairnamelerin yazılma sebebi nedir? Bir şairin ileride bunun bir kaynak olabileceğini düşünmesi; üzüntülü bir anında, kendisi gibi dertli olan şairleri

¹ Şeref Taşlıova'nın bu şiiri "Görestim" başlığını taşımakta olup 8 heceli ve 26 dörtlüktür.

zikrederek derdinin hafifleyeceğini umması; bir âşığın, şairlerin başından geçen hadiseleri şiir diliyle kendisinden sonrakilere yansıtmak fikri yahut birisinin arzusunu yerine getirmek için kaleme alınmış olması akla ilk gelen ihtimallerdendir.

Bugüne kadar âşık edebiyatı alanında söylenmiş 185 şairnameyi tespit ettim ve bunları Şairnameler adlı kitabımda yayımladım. Kitapta daha geniş bilgiler mevcut olduğundan ben burada asıl konumuz olan Şeref Taşlıova'ya geçmek istiyorum.

Şeref Taşlıova, sözünü ettiğim şairnamelerden 22'sinde zikredilmiştir. Bunların sahibi; *Coşarî, Çobanoğlu, Erdem Can, Gürbüz Değer, Hasretî, Hüroğlu, İmamoğlu, Kocaman, Mehmet Batur, Musa Tektaş, Nizamoğlu, Nurşah, Orhan Üstündağlı, Osman Akçay, Pervanî, Samimî, Sümmanioğlu, Tanrıkulu, Temel Türabî, Tokatlı Püryan ve Zülfikar Divanî*'dir.

Acaba âşıkların gözüyle Şeref Taşlıova nasıl birisidir? Onların düşüncelerinde, kanaatlerinde ve duygularında Taşlıova nasıl bir yer tutmuştur? Aslında, âşıklar gözüyle âşıklar konusu, biz halkbilimcilerin üzerinde durması gereken önemli bir husustur. Bu konuda bize şairnameler hiç de yabana atılmayacak ipuçları vermektedir.

Taşlıova ile ilgili olarak şairler bize şu bilgileri vermektedirler:

Erdem Can (Sefer Erdem, Yapalı köyü-Ulaş / Sivas, 1955-)

Şeref Taşlıova bilgi haznesi²

Nurşah (Durşen Mert, Çardak köyü-Mihalıççık / Eskişehir, 1954-)

Şenlik'ten Şeref'e pek çoğu derim³

Tokatlı Püryan (Hacı Resul Eser, Arabören köyü/Tokat, 1931-2006)

Çobanoğlu, Şeref gelirse hırsa

Bülbüller bahçeden kalkar bilirim⁴

Samimî (Bekir Sami Özsoy, Adiller köyü - Ermenek/Karaman, 1953-)

Çobanoğlu, Şeref emanet size

Daha başka falan filan ozanlar⁵

Pervanî (İsmail Çelik, Havuzlu köyü-Yusufeli / Artvin, 1931-)

Çobanoğlu, Taşlıova, İhsanî'si var⁶

² Âşık Erdem Can, *Gurbet Çiçeği*, (Haz. Cengiz Gürlek), Sivas, 1996, s. 73-74.)

³ Doğan, Kaya, *Şairnameler*, Erzurum, 2009, s. 121.

⁴ Doğan, Kaya, *a.g.e.*, s. 124.

⁵ Bekir Sami Özsoy, *Başlangıçtan Günümüze Örnekleriyle Türk Şiiri*, Ankara, 2005, s. 282-283.

Temel Türabî (Temel Şahin, Ünlükaya köyü-Oltu / Erzurum, 1966 -)

Murat Çobanoğlu, Yaşar Reyhanî

Şeref Taşlıova, Mevlüt İhsanî⁷

Çobanoğlu (Murat Çobanlar, Kars, 1940-2005)

Dinle bu sözümü Ozan Şeref'im

Evvelâ vatana selâmum götür

Kurduğun o bağlar açtı mı yaprak

Diktiğim fidana selâmum götür⁸

Çobanoğlu (Murat Çobanlar, Kars, 1940-2005)

Ozan Şeref edebiyat ustası⁹

Zülfikar Divanî (Zülfikâr Akgün, Tepeköyü- Tekirdağ, 1928 -)

Şeref Taşlıova Âşık İlhamî

İstanbul'da festivale geldiler¹⁰

Hasretî (Sadi Değer, İncesu köyü / Kars, 1929-2001)

Şeref her cefaya boyun eğerek¹¹

Mehmet Batur (Yeşilaliç köyü / Viranşehir Şanlıurfa, 1954-)

Karlı Çobanoğlu içmiş mi bade

Taşlıova derdin açmıyor yâda¹²

Sümmanioğlu (Hüseyin Yazıcı, Samikale köyü - Narman/ Erzurum, 1937-2003)

Şeref gözü kanlı başında çile

Mütevazı yarenimi unutma¹³

Osman Akçay (Gürümze köyü / Feke-Adana 1960-)

Şeref Taşlıova bir garip Kars'ta¹⁴

⁶ Doğan, Kaya, *a.g.e.*, s. 123.

⁷ Bekir Sami Özsoy, *Başlangıçtan Günümüze Örnekleriyle Türk Şiiri*, Ankara, 2005, s. 281-282.

⁸ Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu*, Ankara, 1998, s. 326-327.

⁹ Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı Sanatı Eserleri*, Ankara, 1998, s. 323.

¹⁰ Tahir Kutsi [MAKAL], *Âşıklar Şöleni*, İstanbul, 1977, s. 135-136.

¹¹ Âşık Hasretî, *Işıklı Pınar*, Ankara, 1989, s. 53-54.

¹² Doğan, Kaya, *a.g.e.*, s. 224.

¹³ Doğan, Kaya, *a.g.e.*, s. 236.

Hüroğlu (Cumhur Karabulut, Şarkışla- Sivas, 1938-)

*Şeref Taşlıova aşkın durağı*¹⁵

İmamoğlu (Ömer Faruk Alyüz, Emirseyit köyü / Tokat, 1943 -)

Şeref Taşlıova, İlhamî Demir

*Aldık sazımızı telle savaştık*¹⁶

Kocaman (Avluk köyü-Kadirli / Osmaniye, 1930-2005)

Şeref Taşlıova, Âşık Mihmânî

*Erzurum'dan Yaşar Reyhan geliyor*¹⁷

Orhan Üstündağlı (Dedekılıç köyü-Göle / Kars, 1956 -)

Şeref Taşlıova Âşık İlhamî

Murat Yıldız ile Ali Rahmanî

Murat Çobanoğlu Yaşar Reyhanî

*Onlarla atışmak zor bu meydanda*¹⁸

Musa Tektaş (Yarhisar köyü / Kangal Sivas, 1970-)

Şeref Taşlıova tutuştu nâra

*Sazlı sözlü hem âşık-ı şuarâ*¹⁹

Coşarî (Hasan Güldiken, Sızır kasabası-Gemerek / Sivas, 1923-1992)

Üstadım sözlerin sarih

*Şeref Taşlı'ova müsterih*²⁰

Tanrıkulu (Nazım İrfan Tanrıkulu, Selim / Kars, XX, yüzyıl)

*Şeref, Reyhanî şan verdi*²¹

Nizamoğlu (Vahdettin Işıldak, Belkaynak köyü-Şenkaya/ Erzurum, 1949 -)

*Şeref'in sırrına bir an erdinse*²²

¹⁴ Birinci Türk Medeniyetlerinde Sözlü Kültür Geleneği (Türküler ve Ozanlar Sempozyumu), Ankara, 2002, s. 30.)

¹⁵ Doğan, Kaya, a.g.e, s. 218.

¹⁶ Burhan KAÇAR, Âşık İmamoğlu, Tokat, 1997, s. 60.

¹⁷ Tarla, Cilt. IV, S. 41, Eylül 1969, s. 25.

¹⁸ Feyzi Halıcı, Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri-Güldeste, Ankara, 1992, s. 493-494.

¹⁹ Doğan, Kaya, a.g.e, s. 242.

²⁰ Doğan KAYA, Sızırli Âşık Hasan (Coşarî), Sivas, 1997, s. 17-18.

²¹ Nâzım İrfan Tanrıkulu, Âşıklar Divanı, İstanbul, 1998, s. 173-174.

Gürbüz Değer (İncesu köyü- Susuz / Kars, 1955 -)

*Şeref Taşlova, İlhamî nerde*²³

Yukarıdaki sözünü ettiğimiz şairnâmelerdeki ifadeleri göz önünde tuttuğumuzda, Şeref Taşlova'nın şu şekilde nitelendiğini görürüz:

*Bilgi haznesidir. (Erdem Can)

*Edebiyat üstadıdır. (Çobanoğlu)

*Şenlik'in takipçisidir. (Nurşah)

*Çobanoğlu ile hırsa gelirse bahçeden bülbüller kalkar. (Tokatlı Püryan)

*Şeref'le Çobanoğlu ozanlara emanettir. (Samimî)

*Çobanoğlu, Taşlova, İhsanî, Reyhanî hatırlanacak ozanlardır. (Pervanî, Temel Türabî)

*Taşlova, İlhamî İstanbul'da festivale geldiler. (Zülfikar Divanî)

*Şeref her cefaya boyun eğmiştir. (Hasretî)

*Derdini yâda açmaz. (Mehmet Batur)

*Gözü kanlıdır, başında çile vardır, mütevazıdır. (Sümmanioğlu)

*Kars'ta bir gariptir. (Osman Akçay)

*Aşkın durağıdır. (Hüroğlu)

*Şeref Taşlova, İlhamî Demir karşılaşma yapmıştır. (İmamoğlu)

*Taşlova, Mihmânî, Reyhanî festivale katılmıştır. (Kocaman)

*Taşlova, İlhamî, Murat Yıldız, Ali Rahmanî, Çobanoğlu Reyhanî ile atışmak zordur. (Orhan Üstündağlı)

*Nâra tutuşmuştur. Sözlü sözlü âşıktır. (Musa Tektaş)

*Müsterih biridir. (Coşarî)

*Reyhanî ile sanatta şan vermiştir. (Tanrıkulu)

*Sırrına ermek lâzımdır. (Nizamoğlu)

*İlhamî ve Taşlova her zaman aranılan âşıklardır.

²² Dilaver Düzgün, "XX. Yüzyılın Son Yıllarında Yazılan Bir Şairnâme", *Beyazdoğu*, Yıl:3, S. 9, Ocak-Şubat-Mart 2007, s. 63-66.

²³ Bayram Durbilmez, *Ozan Gürbüz Değer Hayatı Sanatı Şiirlerinden Örnekler*, Ankara, 2007, s. 154-155.

Gör÷lmektedir ki, Şeref Taşlıova, âşıkların kalbinde ve gönlünde önemli yer iŐgal etmektedir. Verilen biyografik bilgiler yetersiz olmakla beraber Taşlıova'nın sanat gücünü ortaya koyan önemli düşünce ve kanaatler vardır. ÂŞıkların verdikleri bu bilgiler, onun hakkında yorum yapmada oldukça önemli ipuçları ihtiva etmektedir. Zaten Şairnameler de bu yönüyle önem taşırlar.